

DE SCHAKEL

Kwartaaluitgave van de Stichting Genootschap Engelandvaarders

ELBA SPECIAALDRUKKERIJ B.V.

"GIJ ZIJT DE SCHAKEL TUSSEN HEN, DIE THUIS BLEVEN, EN MIJ"

KONINGIN WILHELMINA

DECEMBER 1988

STICHTING GENOOTSCHAP ENGELANDVAARDERS

BESCHERMHEER ZIJNE KONINKLIJKE HOOGHEID PRINS BERNHARD DER NEDERLANDEN

Kwartaaluitgave van de Stichting Genootschap Engelandvaarders

december 1988/januari 1989

10e jaargang, no. 40

Ere-voorzitter

H. P. Linthorst Homan	Groteweg 123	8191 JV Wapenveld	05206	-	7 87 48
-----------------------	--------------	-------------------	-------	---	---------

BESTUUR:

Voorzitter

R. W. Hemmes	Thorbeckelaan 74	2564 BS 's-Gravenhage	070	-	68 35 66
--------------	------------------	-----------------------	-----	---	----------

Secretaris

H. F. L. Wensink	Mauritskade 41b	2514 HE 's-Gravenhage	070	-	64 25 36
------------------	-----------------	-----------------------	-----	---	----------

2e Secretaris

Mevr. M. E. F. Borel Rinkes	Hanedoesstraat 57	2597 XD 's-Gravenhage	070	-	24 04 47
-----------------------------	-------------------	-----------------------	-----	---	----------

Penningmeester

Fred M. Beukers	Vredenhofweg 56	3062 ES Rotterdam	010	-	452 79 29
-----------------	-----------------	-------------------	-----	---	-----------

Voorzitter Sociale Commissie

S. G. Timmers Verhoeven	Blvd. Evertsen 58	4382 AE Vlissingen	01184	-	1 03 55
-------------------------	-------------------	--------------------	-------	---	---------

R. A. Grisnigt	Canadalaan 25	4631 NT Hoogerheide	01646	-	1 34 15
----------------	---------------	---------------------	-------	---	---------

Evenementencommissie

J. A. Bakker	Zeekant 92 G	2586 JB 's-Gravenhage	070	-	54 02 45
--------------	--------------	-----------------------	-----	---	----------

J. de Mos	Pr. J. Lelsstraat 36	3151 SJ H. v. Holland	01747	-	21 83
-----------	----------------------	-----------------------	-------	---	-------

ADRESSENBESTAND

Voor adreswijzigingen of correcties

Mevr. M. E. F. Borel Rinkes	Hanedoesstraat 57	2597 XD 's-Gravenhage	070	-	24 04 47
-----------------------------	-------------------	-----------------------	-----	---	----------

REDACTIE

Fred M. Beukers	Vredenhofweg 56	3062 ES Rotterdam	010	-	452 79 29
-----------------	-----------------	-------------------	-----	---	-----------

St. Gen. E.

Giro : 359500

Bank : 54 55 46 826

ABN-Rotterdam

Het volgende nummer verschijnt in april 1989.

Gaarne de hiervoor bestemde copy inzenden vóór 1 maart 1989.

Op 28 november - de sterfdag van de Moeder der Engelandvaarders - kwamen ruim dertig Engelandvaarders in Den Haag bijeen bij het monument van Hare Majesteit Koningin Wilhelmina. De bijeenkomst was wederom tot in alle details voortreffelijk voorbereid door Jacob de Mos: het verzamelen in de Interservicemess, de parkeerplaatsen, de koffie, de broodjes en niet in 't minst het prachtige bloemstuk. Met een enkel woord mocht ik schetsen welke betekenis Koningin Wilhelmina voor ons had in de bezettingstijd en in Engeland. Allen waren wij in gedachten weer even terug in die tijd van "toen". Het was een korte maar treffende herdenking.

Bij het kerstfeest zullen onze gedachten wel weer teruggaan naar "toen", nu al meer dan vijfenveertig jaar geleden. Er wordt bij het kerstfeest weer gezongen van vrede op aarde, die "toen" nog zo ongewis was, maar waar wij allen onze beste krachten aan hebben gewijd.

De vrijheid werd bevochten en de vrede is al die jaren voor ons gehandhaafd. Natuurlijk zijn er veel problemen (nog) niet opgelost en vele idealen van toen zijn niet gerealiseerd. Maar sinds de bezetting realiseren wij ons pas goed wat een zegen het is in vrijheid te leven, ondanks zijn onvolkomenheden.

Zoals in deze donkere dagen vooral een schitterende verlichting is te bewonderen, zijn er in onze wereld zoveel mooie dingen om van te genieten.

Ik wens U toe dat U van veel moois kunt genieten en dat de vrede die bij dit kerstfeest wordt bezongen voor U en de uwen zal blijven bestaan.

Ik wens U allen die U dierbaar zijn goede kerstdagen en een gelukkig 1989.

December 1988

Rudi Hemmes

Voorzitter

"Met genoeg aanvaard ik de eervolle uitnodiging uw gast te zijn op 4 oktober aanstaande. In de eerste alinea van uw brief van 30 augustus spreekt U uw erkentelijkheid uit voor iets dat voor mij en mijn medewerkers een morele vanzelfsprekendheid is, U heeft er aan bijgedragen dat op 5 mei 1945 "het licht weer aanging" en wij niet onze gehele jeugd of nog langer in het donker zaten. De na die datum geboren hebben daardoor altijd vrijheid gekend. Uw aanwezigheid attendeert hen daarop en draagt bij aan hun motivatie. Per saldo zijn wij meer aan U verschuldigd dan U aan ons. Daarom ondersteunen wij uw reünie vanzelfsprekend, geen dank daarvoor."

Was ondertekend: Kolonel H. J. W. Bindels, Commandant Opleidingscentrum Koninklijke Marechaussee."

In die sfeer werden wij ontvangen in de Koning Willem III kazerne te Apeldoorn. Vër voor het aanvangsuur stroomden op deze stralende najaarsdag de reünisten binnen. Onder hen een aantal uit overzeese landen zoals Zuid-Afrika, Venezuela, Canada en de U.S.A. Zoals ieder jaar veel nieuwe gezichten. Bij de registratie werden zij opgewacht en welkom geheten door onze voorzitter, de penningmeester en mevrouw Borel Rinkes die met de registratie was belast.

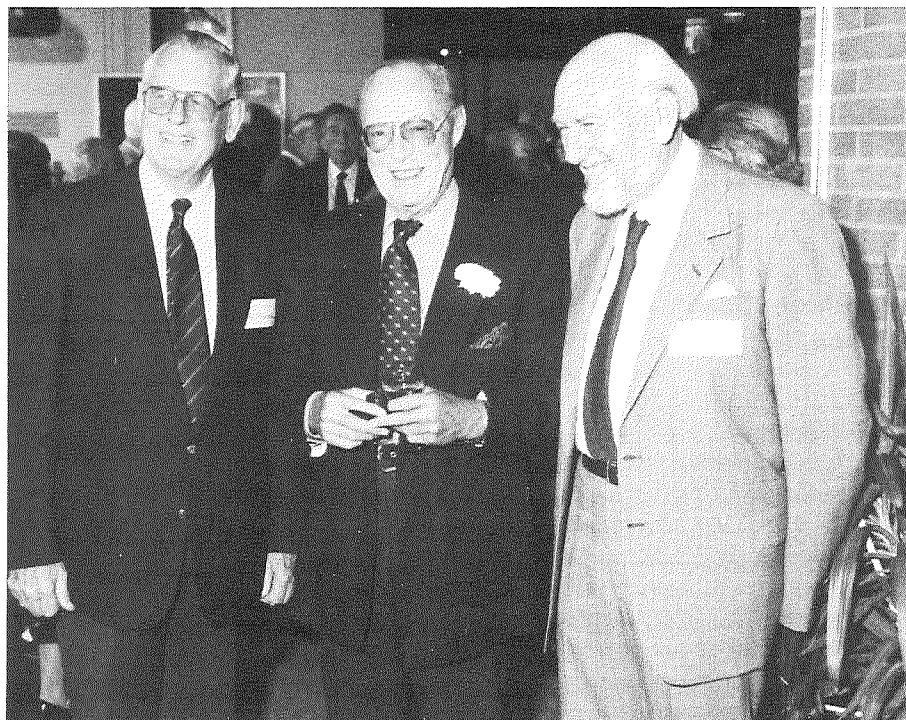
Onze beschermheer was ditmaal vroeger dan aangekondigd, zodat niet het Bestuur Hèm opwachtte op het bureau van de Kazernecommandant, maar omgekeerd de Prins "ontving" het bestuur aldaar.

Tijdens koffie en aperitief haalde de Prins wederom met veel van de aanwezige Engelandvaarders talloze herinneringen op.

De rijsttafel van de Koninklijke Marechaussee mocht er wezen. Een grote variëteit van Indische gerechten, overgoten door een biertje maakte vele tongen los.

In zijn tafelspeech herdacht, staande aangehoord door de aanwezigen, de Voorzitter de in het afgelopen jaar overleden Engelandvaarders. Onze Beschermheer werd een welgemeend welkom toegeroepen en een telegram aan onze Ere-Voorzitter Harry Linthorst Homan, wiens fysieke gesteldheid hem verhinderde aanwezig te zijn, voorgelezen. De Voorzitter sprak zijn voldoening uit over het grote aantal reünisten uit het buitenland en sprak ook onze gasten, waarbij de Voorzitter van onze Belgische zusterorganisatie, de heer Branders, toe. Tenslotte zwaaide hij veel lof toe aan de Kolonel Bindels en zijn mannen die voor de voortreffelijke ontvangst hadden zorggedragen.

Na de maaltijd werd op het kazerneterrein de gebruikelijke groepsfoto gemaakt door de Adjudant S. van den Bosch, die tevens een aantal foto's had gemaakt van de voorafgaande gezellige bijeenkomsten. Op een van die foto's, die wij hierbij reproduceren, ziet U Z.K.H. in gesprek met de twee reünisten uit Venezuela, C. van der Poel en E. W. Rutteman.

Een muzikale presentatie van de Fanfare van de Koninklijke Marechaussee sloot ná de groepsfoto het officiële gedeelte af. De reünisten verspreidden zich over het terrein ter bezichtiging van het wapenmuseum en het materieel van de ME. Ook rondritten in een pantserwagen behoorden tot de attracties. Ook de bar ontbrak het niet aan belangstelling.

Wederom mogen wij terugblikken op een zeer geslaagde jaarreünie dank zij de goede zorgen van de evenementen-commissie Jacob de Mos en Jan Bakker.

FMB

ONZE JAARLIJKSE BIJDRAGE

Zoals ieder jaar om deze tijd wordt een acceptgiro-formulier ingesloten bij deze SCHAKEL verzonden aan Engelandvaarders in Nederland en België woonachtig. Hiervan kan gebruik worden gemaakt voor het overmaken van de **jaarlijkse bijdrage**. Met uw bijdragen trachten wij de kosten te dekken die het Stichtingsbestuur moet maken voor het uitgeven van de SCHAKEL en andere activiteiten, zoals attenties voor zieke mede-Engelandvaarders (als dat ons bekend is), bloemen en kransen bij diverse plechtigheden, porto-kosten en kosten Sociale Commissie. Deze Commissie verzet zeer veel werk voor de begeleiding van (nog steeds) veel aanvragen voor het Buitengewoon Verzetspensioen.

De **niet** in Nederland of België wonende Engelandvaarders worden verzocht gebruik te maken van cheques naar keuze in buitenlandse valuta of guldens - waarbij rekening moet worden gehouden met het feit dat het verzilveren van deze cheques door de penningmeester een minimum bankprovisie van f9,- moet worden betaald. Er zijn echter in het buitenland wonende Engelandvaarders die het veel eenvoudiger doen en wel zo efficiënt. Zij zenden de penningmeester een enveloppe met bankbiljetten in de lokale valuta, met een briefje erbij waarvoor het bestemd is. Bij inwisselen kost dit géén bankprovisie.

Het jaarlijkse **richtbedrag** was al sinds vele jaren **f40,-**.

De kosten van de Stichting worden desalniettemin ieder jaar een beetje hoger, zodat wij het **richtbedrag-advies** nu moesten stellen op **f45,-** per Engelandvaarder c.q. lezer van de SCHAKEL.

De acceptgiroformulieren, cheques en andere vormen van overmakingen kunnen tevens worden aangewend voor de bestelling van de volgende artikelen:

Engelandvaarders-das f19,- + f2,50 voor verzending binnen Europa, f3,50 voor verzending buiten Europa.

Wapenschildje f23,- + f4,25 verzendkosten in Nederland en België, rest van Europa f5,-, buiten Europa f9,- verzendkosten.

De speldjes (insignes) en chokers zijn uitverkocht en worden vooralsnog niet aangemaakt wegens de vereiste te hoge investering om nieuwe partijen te bestellen, alsmede een te geringe belangstelling.

Voor de goede orde zij nog vermeld dat het **postbanknummer** (was vroeger giro-nummer) van de Stichting Genootschap Engelandvaarders luidt: 359500 en het **bankrekeningnummer**: 5455 46826 van de ABN-Bank te Rotterdam.

De Penningmeester

TEMPSFORD AIRFIELD

Ergens tussen Bedford en Cambridge, aan de Great North Road, ligt een dorpje Tempsford. Niet ver er vandaan legde de Royal Air Force in de oorlog een geheim vliegveldje aan, midden in een uitgestrekt landbouwgebied. Vandaar vertrokken de agenten, die werden gedropt in het door de Duitsers bezette Europese continent, tot in Polen toe. Twee Squadrons -138 en 161 - verzorgden het transport.

Na de oorlog werd Tempsford Airfield niet meer gebruikt. De start- en taxibanen liggen er nu verlaten en verwaarloosd bij. Er staat nog een eenzame houten schuur, de "Gibraltar Farm", die niet voor landbouwdoeleinden werd gebruikt, en nu als oorlogsmonument in stand wordt gehouden. Binnen is een plaquette aangebracht, die herinnert aan de mannen en vrouwen, die in de jaren '42 tot '45 naar de verzetsorganisaties in Frankrijk, Noorwegen, Nederland en andere landen werden gevlogen. De vertrekkende agenten kregen in de schuur - meestal midden in de nacht - hun laatste instructies en hun uitrusting; ook maakten zij daar kennis met de vliegtuigbemanning.

Gibraltar Farm.

Interieur Gibraltar Farm, met plaquette en kransen.

Al meer dan veertig maal zijn de beide Squadrons jaarlijks, omstreeks Armistice Day, bij elkaar geweest. Aanvankelijk in Londen, de laatste jaren in Tempsford. Nu zijn dat nog zo'n kleine honderd mannen en vrouwen, waaronder enkele Amerikanen. Te gast komen agenten uit diverse landen, dit jaar uit Frankrijk, Polen en Nederland.

Plaats van samenkomst is The Anchor, de plaatselijke pub in Tempsford. Aan het eind van de ochtend wordt een herdenkingsdienst gehouden in de mooie dorpskerk, zoals er zo veel in Engeland te vinden zijn, met een afgeplatte toren, een beetje verscholen tussen oude bomen. Eén van de R.A.F.-officieren leest "the lesson", d.w.z. een gedeelte uit de Bijbel voor. De dorpsdominee leidt de dienst en herdenkt de gevallen. Kransen worden gelegd bij de plaquette, die de Royal Air Force hier heeft aangebracht: in erkentelijkheid aan allen die vanuit R.A.F. Tempsford Airfield opereerden, aan de verzetsmensen die naar vijandelijk bezet Europa werden gevlogen en in herinnering aan hen die hun leven gaven voor de vrijheid.

Daarna was er een lunch in The Anchor, onder presidium van Air Vice Marshall Sir Louis Modges.

Tenslotte ging men naar de Gibraltar Farm, alwaar opnieuw kransen werden gelegd. De Engelse kransen zijn in deze dagen van herdenking bezet met klapprozen; een herinnering aan de slagvelden in de eerste wereldoorlog, rood door bloeiende klapprozen. Iedereen in Engeland draagt omstreeks Armistice Day "Poppy Day" een papieren klapproos, ten bate van de oorlogsslachtoffers.

Verleden jaar hebben de Noren een boompje bij de Gibraltar Farm geplant; ditmaal was het de beurt aan de Polen. In volgende jaren zouden stellig méér agenten van B.I. en B.B.O. van de partij kunnen zijn.

Op de tweede dag, zondag, was er een herdenkingsdienst in de R.A.F.-kerk in Londen. Alles bij elkaar was het een treffende en in veel opzichten aangrijpende bijeenkomst; de Engelsen verstaan de kunst om ernst en informaliteit te doen samengaan. Boeiend was het van deze oorlogsvliegers te horen hoe zij tegen die operaties aankeken, hoe zij te werk gingen en hoe zij trachtten te ontkomen aan de Duitse radar en het Duitse luchtdoelgeschut.

F. Th. Dijkmeester

UIT DE REGIO

REGIO NOORD

Woensdag 19 oktober waren wij weer present op onze halfjaarlijkse bijeenkomst van "reisgenoten" uit de drie noordelijke provincies. Omdat onze vorige ontmoetingsplaats "het Boschhuis" dan niet meer zou bestaan, kwamen wij deze keer bijeen in "de Faun" in het hartje van Groningen. Het ontbreken van twee "kernleden van

stad en ommeland", wier aanwezigheid elders was vereist, werd gecompenseerd door twee vaarders uit Holland, zoals westerlingen in ons landje in dit gewest wel worden genoemd. Een derde gast was geen westerling maar heette toevallig Westers en voer gedurende de oorlog als kapitein "voor de goede zaak" op een coaster naar Zweden. Alle drie waren in ons gezelschap geen onbekenden en droegen belangrijk bij om onze herinneringen aan die goede oude tijd op te diepen en uit te diepen. Een omstandigheid, waarmede bij de - een half jaar geleden - gemaakte afspraak betreffende tijd en plaats van deze samenkomst niet was gerekend, vormde de grote publieke belangstelling....! Herfstvakantie en een mooie najaarsdag die kelen dorstig maakte waren daarvan de oorzaak.

Voor onze **volgende bijeenkomst op woensdag 24 mei 1989** is de keuze gevallen op **hotel-café restaurant "De Horst", Rijsstraatsweg 127 te Haren.**

Willen belangstellenden deze datum alvast noteren ?

Coen Kleiverda
Roden

REGIO ZUID

De najaarsreünie van onze regio was weer zeer geslaagd en de sfeer was gezelliger en hartelijker dan ooit. Misschien omdat het de elfde van de elfde maand was, maar erg rumoerig was het niet. We telden vijfenveertig deelnemers, waaronder enkele uit België en uit andere delen van ons land, zelfs een echtpaar helemaal uit Aalsmeer. En wat de maaltijd betreft dit: door een eenvoudiger maar kwalitatief betere menu-keuze (uit rund-varkensvlees en vis) verliep de bediening aan tafel vlotter en rustiger dan voorheen.

DE VOORJAARSREÜNIE 1989

Goed om te weten dat **alle** Engelandvaarders, dus óók van buiten onze regio, met of zonder partner, van harte welkom zijn op de voorjaarsreünie welke plaatsvindt op **vrijdag 14 april 1989 om 17.00 uur, in Hotel Gilze-Rijen** (met de toekan op het dak). Noteert U het even in uw agenda!

Als U van plan bent te komen, gaarne een berichtje aan één van onze contactpersonen:

Bram Grisnigt 01646-13415
Toine Lazeroms 04132-64884
Cor van Remmen 01650-36488

Dit jaar is de Golfdag in Eindhoven een groot succes geweest. In 1989 zal dit evenement plaatsvinden op de baan van de **Golfclub Almeerderhout** en wel op **maandag 29 mei 1989**.

Onze mede-Engelandvaarder Bill Susan heeft vriendelijk aangeboden de regeling aldaar op zich te nemen.

Engelandvaarders die willen deelnemen worden verzocht zich, onder vermelding van hun handicap, bij hem op te geven. Nadere gegevens zullen aan alle liefhebbers worden toegezonden.

Bill Susan, Plecht 12, 1276 HG Huizen, tel. 02152-54696.

Kees Bottema

ZIJ DIE HET NIET HAALDEN . . .

Engelandvaarders succes-stories zijn er vele.

Al dan niet met grote tot zeer grote moeilijkheden onderweg bereikten toch uiteindelijk zo'n achttienhonderd Engelandvaarders de vrijheid aan de overkant van de haringvijver om hun diensten aan te bieden voor de bevrijding van het onderdrukte vaderland. De namen van ongeveer zeshonderd van hen en die nu nog in leven zijn, zijn opgenomen in het adressenbestand van ons Genootschap.

Velen van die achttienhonderd zijn gesneuveld of overleden. Vele anderen, wellicht nog niet overleden, zijn niet meer te achterhalen. Dit is te meer het geval met diegenen die gepoogd hebben Engeland te bereiken, maar het nooit haalden, wier pogingen vastliepen en na door de vijand te zijn gevangen genomen, de bevrijding niet meer mee hebben kunnen maken.

Enkelen hebben het overleefd. De categorie van hen die serieuze pogingen hebben ondernomen maar het niet haalden, maakt ook aanspraak op de titel Engelandvaarder. Zij ondernamen hun riskante pogingen met de intentie Koningin en Vaderland te dienen bij een van de krijgsmachtonderdelen.

Een van hen die het niet haalden kwamen wij onlangs op het spoor, ondanks het feit dat zijn tweelingbroer het wel had gehaald en al jaren geleden in ons bestand was opgenomen. Maarten Gutteling, al vele jaren in Californië woonachtig, is een van die Engelandvaarders die op weg naar de vrijheid strandden. Ook zijn verhaal willen wij nu eens in de SCHAKEL vermelden. Zijn tweelingbroer Christaan woont al sinds vele jaren in Zuid-Afrika.

De in 1920 in Buitenzorg geboren Maarten slaagde op 17 juli 1943 voor zijn MTS-examen Bouwkunde. Via zijn tweelingbroer kwam hij in contact met verzetsactiviteiten, o.a. met Ir. A. B. Schrader, de "expediteur" van vele Engelandvaarders via de Noordzee-route. In mei 1943 was zijn broer Christaan, bijgenaamd Tip, er in geslaagd om met een boot, georganiseerd door Schrader, naar Engeland over te steken. In deze boot zaten o.a. Jaap Burger en Bob Hayes, een Engelse oorlogsvlieger die uit krijgsgevangenschap was ontvlucht.

Op 23 augustus 1943 was het de beurt aan Maarten om met een boot van de Schrader organisatie over te steken. Een zestien voet lange boot inclusief de aspirant Engelandvaarders werden in het ruim van een binnenschip naar het Haringvliet getransporteerd en in de buurt van de monding te water gelaten. Aan boord waren behalve Maarten,; Coenraads, Nederveen, Driessen, Van Hasselt, Kien, Nelemans, Vrins, V. Zaayer en M. Zaayer. In het holst van de nacht werd voorzichtig in Westelijke richting de Noordzee opgevaaren. Opstekende wind en hoge golven bemoeilijkten de tocht. Het noodlot sloeg toe. De motor stopte. Er was iets met de magneet-ontsteking aan de hand. Tot overmaat van ramp viel tijdens het aanbrengen, de reserve buitenboordmotor in het water en waren de Engelandvaarders aan de elementen overgeleverd. De wind blies de boot terug naar de Zeeuwse kust, naar een Duits convooi dat de bemanning oppikte en naar Den Helder bracht. Dezelfde dag nog kwamen de Engelandvaarders terecht in het Huis van Bewaring aan de Weteringschans te Amsterdam. Daar begon een ware lijdensweg van verhoren door de SD en transporten van de ene naar de andere gevangenis. Het "Oranjehotel" in Scheveningen en de gevangenis aan de Gansstraat te Utrecht. Maarten en zijn medereizigers werden voor een Kriegsmarine gerecht gesleept en hij werd veroordeeld tot vijftien jaar dwangarbeid.

Daarna volgde het transport in veewagens van de ene gevangenis naar het andere concentratiekamp in Duitsland; Reinbach, Hameln, Escherhausen, dan weer terug naar Hameln. Wij besparen de lezer de wreedheden en ellende die Gutteling in zijn verslag uitvoerig omschrijft. Het zijn de meer dan bekende beelden, waarbij vele gevangenen het leven lieten. Door een ijzersterk gestel en de wil om te overleven haalde Maarten Gutteling de eindstreep.

Op 7 april 1945 werd hij door de Amerikaanse troepen bevrijd. "This was the end of hell" zo verzuchtte hij in zijn verslag. Vijftig kilo woog hij nog maar. Enkele maanden werd hij in een hospitaal in Vaals verpleegd. Via een gastfamilie in

Noord-Brabant, - hij herinnert zich niet meer waar en bij wie - keerde hij in augustus 1945 terug in het ouderlijk huis aan de Beeklaan in Den Haag. In november 1945 meldde hij zich als oorlogsvrijwilliger en kwam uiteindelijk in de 7-december Divisie terecht. Van september 1946 tot januari 1948 diende hij op Java en werd in februari 1949 gedemobiliseerd. "The Dutch East Indies became Indonesia.... what a wasted effort...!", is de zin waarmee hij zijn verslag besluit.

Een verslag dat hij ons onlangs toezond. Een verslag van een Engelandvaarder die het niet haalde om gedurende de bezetting de vrijheid te bereiken maar desondanks na veel ellende toch zijn doel verwezenlijkt zag door zijn vrijwillige dienstneming bij de 7-december Divisie.

Hij mag dan ook met recht een Engelandvaarder genoemd worden.

FMB

CHALLENGE DE L'ÉVADÉ 1988

Ook dit jaar waren wij gast van de Belgische organisatie des évadés de guerre. Wij, d.w.z. het echtpaar Carlier, Sam Timmers Verhoeven en het echtpaar Zegers de Beyl. Rendez-vous was op de militaire luchthaven Melsbroek (Brussel). Toen wij daar om 08.30 uur in de mess binnen kwamen, verwelkomd werden door de voorzitter Henri Branders actief en charmant als altijd, bleek de vertrektijd te zijn verschoven tot goed 11.00 uur.

Maar een gastvrije kantine en een uitvoerige briefing door commandant Dewaele over de oefening deed de tijd snel voorbij gaan.

Doel van de reis was de U.S. air-base "Ramstein" bij Kaiserslautern. In die omgeving was al enkele dagen een gecombineerde Belgisch-Nederlandse dropping-oefening aan de gang.

Een aantal piloten van diverse squadrons was in de noordtop van het Schwarzwald "gedropped" en moest de weg terugvinden naar de air-base, geholpen door "partisanen" en opgejaagd door de vijand (eenheden van het West-Duitse leger).

Goed georganiseerde embuscades zorgden er voor dat de piloten na enkele slapeloze nachten en zware etappes te voet in de val liepen.

Het team van "interrogators" kwam uit Nederland. Commandant Dewaele kwalificeerde hen als de beste in Europa, ons oranje hart zwol. Op de vraag welk piloten-team nu het beste was, kwam het elegante antwoord "natuurlijk de Belgen, na de Nederlanders!"

De Lockheed Hercules ontving ons in zijn ruime lijf, het was grappig weer eens in een transportkist te zitten op harde banken en in motorgeraas. Wij landden in Ramstein, een eindeloze rolbaan, een U.S. stad van 30.000 zielen.

Veel konden wij er niet van zien, security first. Al ras zaten wij in een mess om gedekte tafels, samen met alle Belgische deelnemers aan de oefening. Jammer, de Nederlanders waren al naar huis.

Henri Branders reikte de wisselbeker uit aan de winnaar van dit jaar. In gesprekken met de piloten hoorden wij dat de bevolking zeer hulpvaardig was voor de voortvluchtigen, en dat alles zeer realistisch verliep. In één geval had een Belgisch koppel de "vijand" ontwapend en was er met hun auto vandoor gegaan.

Het ging alweer snel huiswaarts, en op Melsbroek wachtte ons nog het pintje van het afscheid.

Merci Henri Branders, journée réussie, mission accomplie.

N. Zegers de Beyl

PROF. VON WEILER

GRONDLEGGER VAN DE RADAR

Velen van onze Engelandvaarders hebben gedurende hun actieve diensttijd bij een van de krijgsmachtonderdelen te maken gehad met RADAR. Het was gedurende de oorlogsjaren een "hot and classified item", zoals dat in het toenmalige jargon heette.

Dat aan de wieg van de radar een Nederlandse wetenschapper heeft gestaan is maar zelden in de publiciteit geweest.

Vandaar dat wij uit "IngenieursNieuws" een artikel overnemen d.d. 21-10-1988, een publicatie van het Koninklijk Instituut van Ingenieurs, waarin het overlijden van Professor von Weiler, grondlegger van de Radar, wordt herdacht.

Von Weiler was een "bijna" Engelandvaarder. Hij zag op 14 mei 1940 kans, met zijn geheime gegevens aan de Duitse greep te ontsnappen.

Met toestemming van de Redactie van "IngenieursNieuws" volgt hieronder het artikel van de hand van Ir. M. Staal.

Op 16 september 1988 is de grondlegger van de radar prof. jhr. ir. J. L. W. C. von Weiler overleden.

Vijftig jaar geleden werkten twee jonge ingenieurs, Carl von Weiler en Siep Gratema,

in het laboratorium van de Commissie voor Physische Strijdmiddelen (later RVO-TNO) op de Waalsdorpervlakte aan de ontwikkeling van een elektrisch- of radioluistertoestel om de vliegrichting van naderende vliegtuigen te bepalen. Tot dan toe bestonden deze luistertoestellen uit vier enorme hoorns, die het geluid van naderende vliegtuigen opvingen en aan een waarnemer doorgaven. Door een soort stereofonie kon de richting van het naderende vliegtuig worden bepaald.

Bij gebruik van geluid blijft de peiling echter achter de feiten aanhollen en daarom werd destijds in de hele wereld gezocht naar betere methoden.

Bij de ontwikkeling van een draagbare radiozend-ontvanginstallatie werden door Von Weiler sterke fadingverschijnselen geconstateerd, veroorzaakt door overvliegende zeemeeuwen. Deze waarneming vormde de aanleiding tot een proef waarbij een zend-ontvanginstallatie werd geplaatst op het strand en een andere achter de duinen, op de Waalsdorpervlakte.

Normaal was er geen contact tussen de installaties mogelijk, maar als er een vliegtuig boven de duinen vloog werd de verbinding hersteld.

Deze proef vormde de aanzet tot de bouw van een laboratoriummodel van het elektrisch luistertoestel. Door enkele geniale vondsten van Von Weiler was dit toestel de ontwikkelingen in andere landen ver vooruit. Al bij dit model slaagde Von Weiler erin om met één gecombineerde zend-ontvangantenne te werken en gebruikte hij korte zendimpulsen van hoog vermogen, werkend op 425 MHz. Met behulp van een antenne van 3 x 3 m was het zoeken alsook het volgen van vliegtuigen al mogelijk.

Op 14 mei 1940 ontsnapten Von Weiler en zijn assistent ir. M. Staal naar Engeland waar men met verbazing kennis nam van de Nederlandse ontwikkeling, later aangeduid met de naam RADAR (Radio Detection And Ranging).

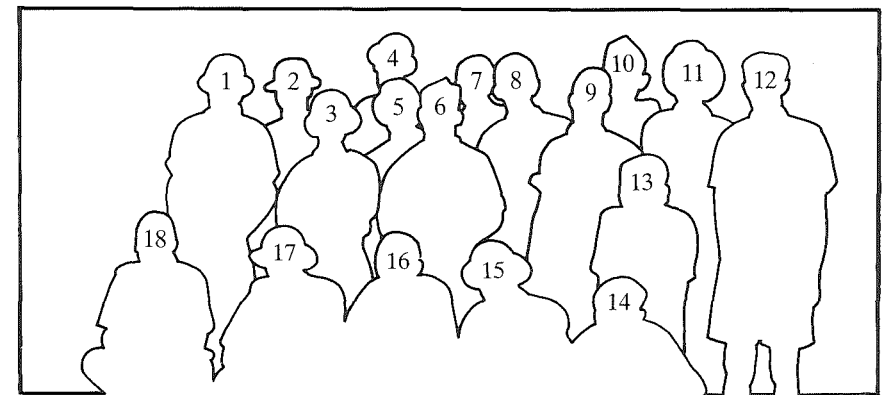
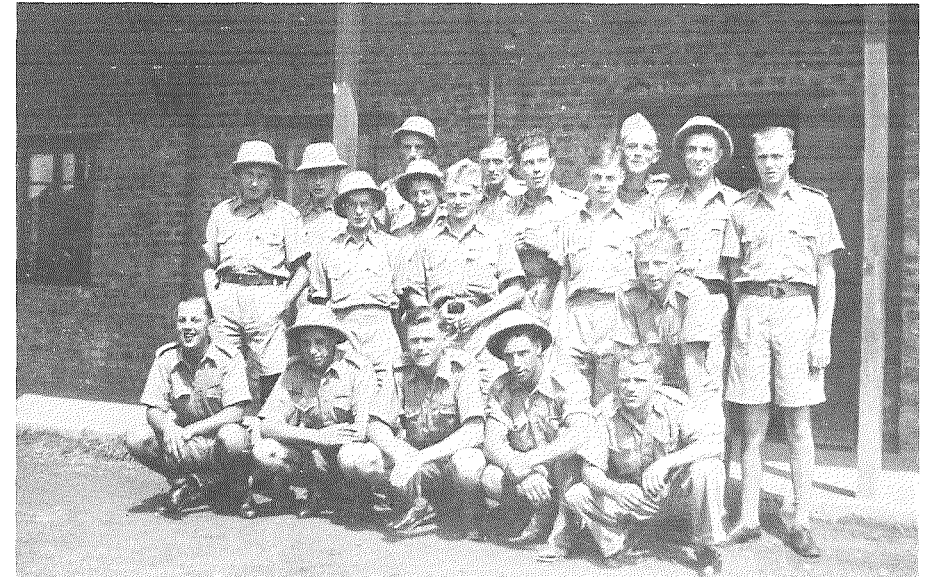
Tijdens de befaamde "Battle of Britain" bewees de radar zijn grote verdienste bij de verdediging van Engeland tegen de aanvallende Duitse vliegtuigen. Dankzij de radar werden de eigen vliegtuigen tijdig gewaarschuwd over de vliegroutes van de Duitse vliegtuigen.

Na de oorlog werd door de Minister van Defensie een radarcommissie ingesteld en onder leiding van Von Weiler werd een plan voor de Nederlandse radarontwikkeling opgesteld, waarbij standaardisatie van apparatuur voor de Nederlandse strijdkrachten werd nagestreefd.

Dit plan, zo kort na de oorlog opgesteld, had een grote stimulerende invloed op de Nederlandse industrie in het algemeen en de radarindustrie in het bijzonder. Nu, vijftig jaar na het eerste elektrische luistertoestel, vormt het Goalkeepersysteem een topprestatie van de Nederlandse radarindustrie waaraan door vele ingenieurs is gewerkt, die door prof. Von Weiler in Delft zijn opgeleid.

M. Staal

Van Engelandvaarder J. C. Moriën, 27 Baileystreet, 6020 Trigg, West-Australië, ontving ik een brief met een tweetal kleine foto's van Engelandvaarders. De foto's waren in juli 1941 in Bombay gemaakt. Een vergroting van een van die foto's waarop 18 jongens staan is hierbij afgedrukt. Tevens afgedrukt een contourenschets van deze foto. De tweede foto werd op dezelfde plaats en tijd gemaakt. Daarop werden de nummers 5, 6, 10, 11 en 16 vereeuwigd.

Nr. 10 is J. C. Moriën.

Moriën schrijft: "Deze groep bestond uit jongens in de eerste maanden van 1941 in Stockholm bij elkaar gebracht. Ik zou zeggen dat deze groep een van de eerste was die zich meldde bij het Nederlandse Gezantschap in Stockholm. Die groep bestond uit leden van bemanningen van Nederlandse kustvaarders. Sommigen waren studenten anderen zeeman van beroep. Ikzelf was met twee of drie anderen van het schip BOEKELOO. Er waren er ook bij van Het M.S. PRINSES BEATRIX. Namen ben ik vergeten, iets dat mij erg spijt. Na een verblijf in Stockholm van ongeveer acht weken reisden wij via Moskou, Stalingrad, Bakoe, Teheran en Basra naar Bombay. Vandaar met het S.S. BLOMMERSDIJK via Kaapstad, Trinidad en Halifax naar Engeland, waar ik het contact met iedereen van de groep heb verloren. Ik ben teruggegaan bij de Koninklijke Marine en na vijf maanden in Engelse wateren werd ik uitgestuurd en heb tot het einde van de oorlog gediend in de Indische en de Stille Oceaan.

Vervolgens heb ik in Australië ontslag uit de dienst mogen nemen."

Tot zover onze Australische Zwedenganger en Engelandvaarder, die van 12 augustus tot 12 september jl. een bezoek aan Nederland bracht en om op de eerste vrijdag van september in de Frederikkazerne in Den Haag andere Engelandvaarders en mogelijk Zwedengangers te ontmoeten.

Helaas beschik ik niet over de namen van de Engelandvaarders/Zwedengangers die tot de voornoemde groep van "vroeg vogels" kunnen worden gerekend.

Mogelijke herkenning van en informatie over een of meer personen van deze "Bombay groep" worden gaarne ingewacht bij J. C. Moriën, voornoemd alsmede bij ondergetekende.

Coen Kleiverda
Theo Thijssenstraat 1
9301 HV Roden

Wij herinneren ons nog wel, dat in de meidagen van 1940 de meeste mensen dachten dat de bevrijding een kwestie van maanden was. Niets was minder waar, want al spoedig bleek dat de bevrijding van de bezette gebieden weleens jaren zou kunnen duren. Vooral in de winter van 40/41 leerden we met die realiteit leven. Brussel was nogal een lege stad. Dat kwam omdat bij het binnentrekken van de Duitse horden, er in België een ware paniek uitbrak. Met de bittere ervaringen min of meer nog vers in het geheugen, opgedaan in de WO-I-1914-1918, vluchtten in mei/juni 1940 zo'n twee miljoen Belgen naar het Zuiden, Frankrijk in. Er waren toen geen autoroutes (zeker geen autoroute du soleil, hoewel het prachtig weer was), en we weten van films en journaals dat de wegen overvol waren met naar het Zuiden trekkende vluchtelingen, die in de verwarring de meest bizarre voorwerpen meenamen. Misschien remde deze volksverhuizing ook uiteindelijk de nadering van de Duitse legers naar Duinkerken af, behalve dan de aan sommige tank-eenheden bevolen "rustpauzes" door de man met snor.

Heel duidelijk staat mij nog voor de geest hoe maandenlang in 40/41 honderden vluchtelingen/Brusselaars van hun "voyages sans fin" - na maandenlange ellende - naar huis en haard terugkeerden. Velen met de trein, weer anderen in hun auto, een Renault vivaquatre of een Citroën "Traction avant" - weet U het nog -, volgeladen met in grote haast meegenomen lijf-, bedgoederen en huisraad. 40/41 was een strenge winter - er was veel gehamsterd - en de bevoorradingen stagneerden wegens gebrek aan transport. Daarna kwam de zwarte markt op gang, en handhaafde zich tot de bevrijding. Uiteraard was er ook heel veel armoede.

En zo gleden we dan via de winter van 40/41 en zomer 1941 naar de sombere maanden van de winter 41/42.

Ook de Bourgondische Brusselaar begon wegens de berichten van aanvankelijke tegenslagen der Geallieerden, aan een depressie te lijden: men noemde dat ook wel "la flemme". Men zag het niet meer zitten. Maar onder elkaar - vrienden en vriendinnen - probeerden we door bijeenkomsten de moed er in te houden. Dan hoorde je weer eens wat van BBC-berichten of ander nieuws. Dat was altijd gezellig en voor je het wist was er al avondklok en mocht je dus niet op straat.

Maar op een keer hadden we gewoon geen zin, om de lange nacht op te blijven en met een man of vier togen wij ondanks de risico's naar huis. En zo kwamen we op een winderige nacht op de Grand Place - midden in oud-Brussel - terecht. Alles was natuurlijk verduisterd, maar zo nu en dan kwam de volle maan door de slierten van voorbijschuivende wolken, en wierp haar licht op de prachtige oude gevels van de middel-eeuwse huizen en het stadhuis rondom het plein. We waanden ons in de middeleeuwen; het was heel stil. Met een beetje fantasie zag je elegante ridders met hun dames, kijkende naar een steekspel. Zwaar geharnaste figuren te paard die met gerichte lansen op elkaar in galoppeerden. Het wapengekletter schalde tegen de huizen alom; of kwam het lawaai uit een zijstraat? We schrokken terug in

de realiteit; het gekletter was niet minder dan een Duitse patrouille, stappend in die verrekte moffenlaarzen met van die met ijzer beslagen hakken. Dat maakte een hels kabaal op de "kinderhoofdjes" of "casseien" waarmee de binnenstad was bestraat. Wij dus als de donder onze schoenen uit en op de sokken een portiek in de schaduw binnengevlucht. Gelukkig zagen en hoorden ze ons niet. Na geruime tijd toen het gevaar geweken was, raapten we onze schoenen op en kwamen we ieder veilig weer thuis. Ik zat mistroostig op de rand van mijn bed naar beneden te staren, naar dat foeilelijke tapijt vol met allemaal onzinnige figuurtjes. Maar er was daar echt iets niet in orde; toen mijn ogen zich weer begonnen te focussen, zag ik dat ik aan mijn rechter voet een zwarte schoen had, en aan mijn linker voet een bruine. Ik dacht al wat liep ik toch asymmetrisch. Daags erna hebben we de schoenen teruggeruild. We hadden er de pest in.

Maar toch werden we niet lang daarna door iets fenomenaals opgebeurd, en heel Brussel, zoniet het grootste deel van België werd door dit gebeuren uit al te pessimistische sluimeringen gewekt. Dat was te danken aan de dappere Belgische "Typhoon"-vlieger Jean de Selys Longchamp, die een van de betere stunts uithaalde.

Op 20 januari 1943 organiseerde hij zo zijn eigen "ops", geheel in zijn eentje. Nu stond er in Brussel een enorm gebouw, met marmere voorgevel, waarin de Gestapo haar hoofdkwartier had gevestigd. Een ieder een doorn in het oog, want er werd verhoord en gemarteld. Een doorn van wel elf etages hoog. Dat gebouw stond precies in het verlengde van de Avenue Emile de Mot (bij de Abbaye de la Cambre) op het knooppunt met de bekende Avenue Louise. Jean de Selys kwam laag (en rase-motte) over Brussel aanvliegen, geen Mof die schoot. Gooide eerst de Belgische vlag uit boven het huis van zijn nichtje, daarna een boven het Koninklijk Paleis, om vervolgens de genoemde Avenue de Mot in te duiken, recht op het Gestapo-hoofdkwartier af. Nog steeds geen reactie van een of ander Duits afweergeschut. Maar hij was al heel dicht bij zijn doel: het was zeshonderd yards, vijfhonderd yards, en bij vierhonderd yards, lichtjes met de knuppel swingend gaf hij de volle laag met zijn boordcanons. Het elf verdiepingen tellende gebouw zakte met een zucht in elkaar. Alle Moffen in rep en roer, een volle tram die onmiddellijk stilstond, en dus ook de ander erachter. Nog nooit waren tegelijkertijd zoveel mensen in zo'n kort moment op een relatief klein gebied bijeen. Nog wat kanongekletter in de verte en Jean de Selys was in no time boven Gent om nog meer Belgische vlaggetjes te droppen, and then returned to base. In de nacht van 15 op 16 augustus 1943 vond Jean de Selys Longchamp de dood bij een ongeluk op het vliegveld van Manston in Engeland.

Op de Avenue Louise waren alle Moffen voorlopig in volle paniek, en de toeschouwers in vol opgetogen stemming. Mijn goede vriend Arnaud de Broqueville was zo buiten zichzelf, daar op het achterbalkon van die eerste tram, dat hij in alle enthousiasme alsmaar een medepassagier op de schouder sloeg en steeds wijzende in de richting van de puinhopen, ook alsmaar riep "On les a eu les sales boches". Met zachte

overreding werd onze Arnaud van het achterbalkon in de veilige meute geloodst, want die schouder behoorde toevallig wel aan een Duits militair, die uiteraard minder vrolijk, gelukkig geen frans verstond of afgeleid was.

En zo lieve lezers, blijft het leven een gang van dieptepunten naar hoogtepunten, en "varen" we zachtskens het jaar 1989 binnen.

En wellicht mag ik, ook mede namens mijn medestanders die bemoeienis hebben in de zaken van de verzetspensioenen enzomeer, jullie allen een heel gelukkig en voorspoedig Nieuwjaar toewensen.

Zo mogelijk ligt een deel van dat geluk ook in het feit dat we onder elkaar in het kader van ons Genootschap zo'n goede band hebben, niet alleen onder elkaar maar ook met onze Beschermheer Z.K.H.

Tot schrijvens en tot ziens bij een van onze diverse reünies, de jaarlijkse en de regionale bijeenkomsten (Gilze-Rijen en in het Noorden); en onze allerbeste wensen, zeker ook voor de Engelandvaarders buiten Nederland alom in de wereld "heel plezierige Kerst, oud en nieuw en nogmaals Happy New Year !"

Sam G. Timmers Verhoeven

TERUGBLIK '40-'45

TERUGBLIK is een maandblad van de Documentatiegroep '40-'45.

Deze groep stelt zich ten doel de belangstelling voor en de beoefening van de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog, zijn oorzaak en zijn gevolgen in de meest ruime zin te bevorderen.

Het tijdschrift, dat iedere maand weer met belangstelling door uw redacteur wordt gelezen, en waaruit in de SCHAKEL een enkele maal iets wordt overgenomen of waarin zo nu en dan iets uit de SCHAKEL wordt overgenomen, heeft ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van de Documentatiegroep een jubileumnummer het licht doen zien. Engelandvaarder Bill Susan maakte het bestuur hierop attent.

"Een schitterende en vooral voor ons Engelandvaarders een uiterst interessante publicatie", zo schrijft Susan, die erbij vermeldt dat een ieder die daar prijs op stelt een exemplaar van dit jubileumnummer kan bestellen bij de heer W. A. Brug, Willem de Zwijgerlaan 114, 2582 EV Den Haag. Men kan dit doen door het overmaken van f 12,50 op girorekening 827153 t.n.v. W. M. Brug te Den Haag. Waarvan acte.

FMB

ADRESSENBESTAND

ADRESSENBESTAND Stichting Genootschap Engelandvaarders.
Aanvulling no. 3 per 1 december 1988 toe te voegen aan de
nieuwe adressenlijst van 15 april 1988.

OVERLEDEN

F. E. Meijnderts	Canada
W. C. Melius	Australië
A. Rottenberg	Amsterdam
J. H. C. Speetjens	's-Gravenhage

VERHUISD

Aanholt, W. M. S. K. van,	Burgem. Pastoorstraat 36a	4835 KG	Breda
Ben Assa-Polak, mevr.	Sideroth Ben Svi 35, apt. 207	Jerusalem	Israël
Bottema, K.,	Reviuslaan 34	2343 JR	Oegstgeest
Eeghen, J. J. van,	"Witte Hoeve 6" Dorpsweg 129	1697 KA	Schellinkhout
Goldstein, F.,	De Boeelaan 297	1082 RD	Amsterdam
Gruter, T. J. M.,	Binnenweg 6, flat 117	2121 GX	Bennebroek
Hendriks, L. M. W.,	Condominio San Maurizio, 1-11 via San Maurizio Alpiatz	25040	Artogne (Bs) Italië
Loon, J. E. van,	Van Houtenstraat 32,	4623 XL	Bergen op Zoom
Michiels van Kessenich, A.,	Hotel Residencia Goya de Alicante, Maestro Breton 19	03004	Alicante, Spanje
Nederlof, D. A.,	Crayensterlaan 34a	2012 TK	Haarlem
Steman, J. A.,	Birchway 8, Oaklands Park	RH1 6RQ	Redhill
Vanderstok, B.,	3300 Ocean Shore Ave. 601	Va 23451	Verenigd Koninkrijk Virginia Beach U.S.A.

Wie kan ons helpen aan het adres van ondergenoemde Engelandvaarders ?

Binnenkamp, D. C.
Hazelzet, G. A. M.
Lemmens, V. C.
Ramondt, D. J. K. M.
Vollaerts, M. A. J.
Spoke, C.
Kuypers, A. R. J.

ADRESWIJZIGINGEN OF CORRECTIES GAARNE AAN:

Mevr. M. E. F. Borel Rinkes	Hanedoesstraat 57 2597 XD 's-Gravenhage Tel. 070-240447
-----------------------------	---